

Adept

Promo-LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

2025 **FORUM**
ELECTORAL

Concluzii cheie și Recomandări pentru Alegeri Libere și Corecte

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

G | M | F
**Transatlantic
Foundation**

 **UK International
Development**
Partnership | Progress | Prosperity

DESPRE FORUMUL ELECTORAL 2025

Forumul Electoral 2025, desfășurat pe 19 februarie la Chișinău, a reunit peste 100 de reprezentanți ai instituțiilor statului, societății civile, partidelor politice, experților și mass-media pentru a analiza lecțiile învățate din alegerile prezidențiale și referendumul din 2024.

Evenimentul a oferit un cadru deschis de dezbateri asupra principalelor provocări electorale, punând accent pe transparența proceselor, combaterea influențelor externe și a dezinformării, asigurarea unor condiții echitabile pentru toți concurenții și consolidarea încrederii cetățenilor în alegeri.

Scopul principal al evenimentului a fost atins, oferind o platformă de discuții deschise, inclusiv în contradictoriu, despre provocările majore din domeniul electoral, identificând un șir de soluții și recomandări în vederea îmbunătățirii procesului electoral.

Contextul pentru convocarea primului Forul electoral a fost prefigurată de aplicarea prevederilor noului Cod electoral, în vigoare din 1 ianuarie 2023, pentru organizarea și desfășurarea a trei scrutine: alegerile locale generale din 5 noiembrie 2023; alegerile

prezidențiale din 20 octombrie/3noiembrie 2024; și referendumul constituțional din 20 octombrie 2024. Cele trei scrutine au fost monitorizate de CALC, scoțând în evidență, deopotrivă, punctele forte ale noii legislații electorale, cât și un șir de deficiențe legate de corupția politică și electorală, utilizarea la scară largă a resurselor financiare din surse obscure din străinătate, utilizarea resurselor administrative, recurgerea la discursul de ură etc. Respectiv, eliminarea cu eforturi comune a deficiențelor menționate reprezintă un obiectiv din perspectiva organizării și desfășurării ultimului exercițiu al actualului ciclu electoral – alegerile parlamentare ordinare, prevăzute pentru septembrie 2025.

Forumul a fost organizat de Asociația ADEPT și Asociația Promo-LEX, sub egida Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte (CALC). Evenimentul a beneficiat de sprijinul financiar al Uniunii Europene, German Marshall Fund of the United States (GMF) și Guvernului Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord. Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în cadrul evenimentului aparțin organizatorilor și participanților, și nu reflectă neapărat poziția donatorilor.

Adept

Promo-LEX
Promovarea democrației și a dreptății sociale

2025
FORUM
ELECTORAL

Asociația pentru
Democrație și
Justiție Socială

2025 FORUM ELECTORAL

CONCLUZIILE FORUMULUI ELECTORAL 2025

În general, alegerile prezidențiale și referendumul constituțional din 20 octombrie au fost parțial libere și parțial corecte. Scrutinele au fost bine administrate, concurenții având posibilitatea să-și desfășoare campania liber. Totuși, campaniile au fost marcate de îngrijorări privind interferența străină ilegală și campanii active de dezinformare, care au afectat integritatea procesului electoral.

Factorii pozitivi în organizarea procesului electoral:

- ➔ Un cadru legal bine elaborat și complex, în special în privința finanțării campaniilor concurenților electorali;
- ➔ Existența unui spectru larg de oferte politice din partea candidaților la funcția de președinte;
- ➔ Activitatea profesionistă a organelor electorale și audiovizuale, precum și imparțialitatea acestora în luarea deciziilor;
- ➔ Activitatea eficientă a Consiliilor electorale de circumscripție (CECE) cu președinți permanenți.

Carențele depistate în organizarea scrutinelor:

- Utilizarea abuzivă a resurselor administrative în campanie;
- Modificări ale cadru legislativ în ajunul demarării campaniilor electorale, ceea ce subminează previzibilitatea și ajustarea strategiilor de campanie ale concurenților;
- Chiar dacă litigiile electorale au fost soluționate corect, uneori nu a fost respectat termenul limită;
- Un șir de actori electorali neînregistrați au desfășurat neoficial și ilegal campanii în paralel cu campania electorală oficială, deoarece cadrul electoral nu a oferit suficiente instrumente pentru a contracara astfel de neregularități;
- Organele competente au acumulat dovezi credibile de interferență din străinătate, în special prin oferirea stimulentei financiare ilegale pentru a influența alegătorii;
- Dezinformarea s-a manifestat frecvent în agitația electorală online și offline, inoculând frică și anxietate privind eventuala expansiune a războiului de agresiune al Rusiei și asupra Republicii Moldova, vânzarea pământului străinilor în eventualitatea aderării la UE, riscul interzicerii Mitropoliei Moldovei, etc.;
- Agențiile media online și rețelele sociale au devenit cele mai populare surse de știri și informație, dar activitatea lor rămâne nereglementată, în condițiile în care cea mai mare parte a dezinformării a avut loc pe canalele Telegram, TikTok, etc.

RECOMANDĂRILE FORUMULUI ELECTORAL 2025

ADRESATE AUTORITĂȚILOR ȘI ACTORILOR POLITICI

- ➔ Adoptarea cât mai rapidă a Proiectului de lege nr.381 privind modificarea unui șir de acte legislative îndreptate spre combaterea eficientă a corupției politice și electorale;
- ➔ Elaborarea cât mai urgentă și adoptarea amendamentelor la Legea privind partidele politice privind neadmiterea activității partidelor succesoare a ale celor neconstituționale, care încalcă legislația privind activitatea politică și electorală. Adoptarea experienței europene, în special a celei spaniole, testate prin intermediul jurisprudenței CEDO, la circumstanțele Republicii Moldova, în vederea combaterii activităților partidelor neconstituționale care activează prin intermediul unor structuri interpose;
- ➔ Modificarea Legii partidelor după modelul Țărilor Baltice, în sensul impunerii transparentizării registrelor membrilor de partid; deținerea acestor registre de către Agenția Servicii Publice (ASP) cu asigurarea accesului publicul la aceste informații dar cu respectarea protecției datelor cu caracter personal. Aceste măsuri sunt necesare, deopotrivă, pentru combaterea traseismului politic, limitarea activității blocurilor politice nedeclarate, cât și pentru identificarea partidelor succesoare ale partidelor declarate extremiste sau neconstituționale;
- ➔ Solidarizarea partidelor politice care își finanțează activitatea politică și electorală corect, cu respectarea legii, împotriva formațiunilor care recurg la finanțări din surse obscure, din străinătate, sau care apelează la coruperea politică și electorală a alegătorilor.

CITATE RELEVANTE

DIN DISCURSURILE PARTICIPANȚILOR

PANELUL DE DESCHIDERE

Polina PANAINTE,

Secretara Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte, Asociația ADEPT

„ De 30 de ani, societatea civilă monitorizează alegerile din Moldova, semnalează neregulile și propune soluții pentru un proces electoral mai corect. Acest efort a permis alegătorilor să voteze mai ușor, inclusiv în afara țării, și observatorilor să semnaleze liber încălcările. Totuși, scrutinele din 2024 au evidențiat riscuri majore pentru democrație – influență externă, corupție electorală și discurs de ură. Moldova trebuie să rămână un exemplu de democrație funcțională, cu alegeri transparente și bine organizate, pentru ca fiecare vot să conteze și să reflecte voința reală a cetățenilor.”

Igor BOȚAN,

Director Executiv, Asociația ADEPT

„ Partidele de opoziție trebuie să beneficieze de garanția unor condiții echitabile în procesul electoral, iar orice guvernare democratică trebuie să fie conștientă că, în urma unor alegeri libere și corecte, poate ajunge în opoziție – fără a resimți un „efect de bumerang”.

Ion MANOLE,

Director Executiv, Asociația Promo-LEX

” Misiunile de observare implică atât eforturi umane, cât și resurse financiare considerabile. Ele au reușit cu succes să identifice cele mai importante probleme. Constatările au fost, de-a lungul timpului, apreciate de opoziție și mai puțin agreate de cei de la guvernare – și invers. Din dezbaterile aprinse, însă, au izvorât mereu soluții.”

Angelica CARAMAN,

Președintă, Comisia Electorală Centrală

” Procesul electoral este unul complex, iar alegerile de anul trecut s-au desfășurat în contextul introducerii unor noi norme electorale și inovații tehnologice. Aceste schimbări au reprezentat o provocare atât pentru autorități, cât și pentru societatea civilă, iar acum este momentul să analizăm concluziile și impactul acestor noutăți. În campaniile electorale, competiția este firească, iar dezbaterile pot fi intense, dar trebuie să se desfășoare în limitele legii și ale bunului-simț. Unde trasăm granița dintre libertatea de exprimare și respectarea normelor electorale? Un proces electoral echitabil presupune și anumite restricții, iar cei care nu respectă legea trebuie să suporte consecințele.”

Jānis MAŽEIKS,

Ambasador, Șef al Delegației UE în Republica Moldova

„ Republica Moldova este un exemplu de interferență străină în procesul electoral, iar riscurile provocate de ingerințele Rusiei rămân serioase. Multe țări învață din experiența noastră. Alegerile de anul trecut au fost marcate de atacuri cibernetice și campanii de dezinformare, menite să distorsioneze opinia publică. Populația este constant expusă manipulării, iar Moldova se află din nou la o răscruce de drumuri. Este esențial să diminuăm riscurile electorale, astfel încât viitorul Parlament să fie ales în mod democratic și să asigure implementarea principiilor democratice în țară. În acest context, monitorizarea procesului electoral este un exercițiu esențial, iar societatea civilă joacă un rol-cheie în combaterea amenințărilor și în promovarea unui climat electoral corect, care să reflecte voința reală a cetățenilor.”

Sunny AHMED,

Directoare Regională pentru Dezvoltare, Ambasada Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord la Chișinău

„ Corupția electorală și finanțarea ilegală a partidelor sunt practici ilegale care subminează transparența și responsabilitatea în procesul electoral. Societatea civilă și mass-media joacă un rol esențial în consolidarea încrederii publice în procesele electorale. Integritatea electorală și buna guvernare democratică sunt priorități importante pentru Marea Britanie. În 2024, am oferit asistență tehnică Republicii Moldova, sprijinind ONG-urile în promovarea alegerilor incluzive și transparente, precum și în susținerea misiunilor de observare a alegerilor.”

PANELUL I:

CADRUL LEGISLATIV ELECTORAL ȘI ORGANIZAREA ALEGERILOR

Nicolae PANFIL,

Director de program, Asociația Promo-LEX

„Alegerile prezidențiale și referendumul din 20 octombrie 2024 au fost competitive, dar marcate de deficiențe organizatorice și legislative ce pot afecta încrederea publicului. Comasarea scrutinelor a complicat campaniile, iar înregistrarea candidaților a ridicat semne de întrebare. Deși CEC a gestionat eficient procesul, alegerile au fost afectate de utilizarea resurselor administrative, finanțare obscură, coruperea alegătorilor și acces limitat la vot. Misiunea de observare recomandă clarificarea statutului președintelui candidat, un control mai strict al finanțării politice și consolidarea instituțiilor de drept în combaterea corupției electorale.”

Angelica CARAMAN,

Președintă, Comisia Electorală Centrală

„În cadrul acestui exercițiu electoral – alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional – desfășurat în baza noului Cod electoral, unele norme au fost aplicate pentru prima dată. Pe parcursul procesului, Comisia Electorală Centrală (CEC) a venit cu mai multe clarificări privind tipurile de publicitate electorală. Totodată, am formulat propuneri pentru modificarea Legii privind partidele politice, vizând disciplinarea formațiunilor care nu își depun rapoartele financiare. De asemenea, am propus măsuri pentru limitarea activității partidelor care continuă să nu respecte aceste obligații. În plus, au fost operate modificări la Codul contravențional, introducându-se sancțiuni pentru coruperea electorală pasivă. O altă noutate importantă a vizat stabilirea unor criterii clare pentru desemnarea secțiilor de votare din afara țării.”

Vasile GRĂDINARU,

Deputat, Vicepreședinte,

Comisia Juridică, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova

„Alegerile din 2024 ne-au demonstrat că eforturile depuse până acum au fost insuficiente și că mai avem încă mult de lucru. Una dintre cele mai grave probleme rămâne coruperea alegătorilor. În această campanie electorală, fenomenul a atins proporții de-a dreptul inimaginabile: geți cu bani, transferuri financiare și conturi deschise sub pretextul donațiilor, care ulterior s-au dovedit a fi, de fapt, conturi de credit pe numele alegătorilor. O altă problemă majoră este implicarea cultelor religioase în procesul electoral. Deși legislația prevede separarea clară între stat și biserică, această regulă nu este respectată. În unele situații, ingerința este subtilă, în altele, influența bisericii asupra alegătorilor este evidentă.”

Vlad BĂTRÂNCEA,

Deputat, Vicepreședinte, Parlamentului Republicii Moldova

„Legea trebuie respectată de toți, în mod egal. În cazul campaniei pentru referendum, aceasta a început cu patru luni înaintea termenului prevăzut de lege. De asemenea, OSCE a constatat utilizarea resurselor administrative în procesul electoral. Noi am susținut modificările legislative care prevăd înăsprirea sancțiunilor pentru coruperea alegătorilor și, tot atunci, am subliniat că sancțiuni similare trebuie aplicate și celor care folosesc abuziv bani publici în scopuri electorale. Este esențial ca tuturor concurenților să li se asigure condiții egale: acces echitabil la dezbateri, la resursele media.”

Polina PANAINTE

CALC
Asociația ADEPT

Mariana FOCȘA

Asociația
PromoLEX

Pavel POSTICA

Comisia
Electorală Centrală

Lilian CARABET

Inspectoratul
General al Poliției

Lilian CARP

Parlamentul
Republicii Moldova

Corneliu FURCULIȚĂ

Parlamentul
Republicii Moldova

PANELUL II:

CORUPȚIA ELECTORALĂ ȘI FINANȚAREA ILEGALĂ A PARTIDELOR

Mariana FOCȘA,
Analistă, Asociația Promo-LEX

” Raportul final al misiunii de observare a alegerilor din 2024, evidențiază evoluția metodelor de corupere a alegătorilor, care devin tot mai complexe, fiind dificilă observarea acestora de observatori, dar și investigarea și documentarea de instituțiile abilitate. Totuși, comparativ cu scrutinele anterioare, organele de investigație s-au implicat mult mai activ în urmărirea cazurilor de corupere electorală. Poliția a raportat peste 130.000 de cazuri, iar Centrul Național Anticorupție a aplicat sancțiuni în 285 dintre ele. În alegerile prezidențiale, s-au identificat fonduri nedeclarate în valoare de cel puțin 4 milioane de lei, dintre care 45% au fost atribuite candidatului Stoianoglo, 19% candidatei Furtună și 9% - Tarlev. Utilizarea abuzivă a resurselor administrative a fost observată în cel puțin 282 de cazuri, fiind mai multe decât în alegerile locale generale din 2023, nedepășind însă recordul înregistrat în alegerile parlamentare din 2019, când au fost 536 de incidente raportate. Cele mai multe cazuri - 258 (91%) - au vizat PAS și Maia Sandu, urmate de 8 cazuri la Blocul „Victorie”.

Lilian CARABEȚ,
Șef adjunct, Inspectoratul General al Poliției al MAI

” Inspectoratul General al Poliției (IGP) a luat măsuri pentru prevenirea mitei electorale, informând CEC, CNA și Procuratura pentru documentarea cazurilor. S-a descoperit o rețea de finanțare ilicită bazată pe fonduri din Federația Rusă, care erau transferate și retrimise. Deși combaterea corupției electorale nu este în competența Poliției, IGP a colaborat cu instituțiile responsabile pentru a prezenta probe în instanță. În alegerile locale din 2023, mita a fost distribuită prin carduri preplătite, înlocuind numerarul. La prezidențiale, persoanele vizate călătoreau în Rusia, unde primeau telefoane cu aplicații pentru transferuri ilicite. IGP a blocat aceste aplicații și a monitorizat transferurile suspecte. În urma conlucrării autorităților, conform surselor deschise, CNA a aplicat amenzi de peste 11 milioane MDL, dintre care circa 500.000 MDL au fost achitate.”

Pavel POSTICA,

Vicepreședinte, Comisia Electorală Centrală

„ Problema corupției electorale nu are o singură cauză, iar toleranța societății față de astfel de practici le perpetuează. Atât timp cât mita electorală nu este respinsă ferm, ea va continua să existe. CEC a adoptat o abordare strategică privind finanțarea politică, ceea ce a permis colectarea de date concrete despre fenomen. Această monitorizare a întărit capacitatea instituției de a aplica sancțiuni și de a solicita explicații competitorilor electorali privind cheltuielile financiare. Deși unele reguli au fost considerate stricte, ele au asigurat un proces electoral mai corect. În 2024, s-au observat două tipuri de corupere: colectivă, prin oferirea de drumuri și terenuri de joacă, și individuală, combătută eficient de organele de drept. CEC a acționat și împotriva blocurilor electorale camuflate și a transferurilor financiare ilegale. Pentru a preveni noi forme de corupere, CEC a promovat transparența finanțării partidelor și a colaborat cu rețelele sociale pentru a informa corect cetățenii. Experiența acumulată va permite contracararea metodelor manipulative utilizate de partidele politice în viitor.”

Corneliu FURCULIȚĂ,

Deputat, Comisia Juridică, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova

„ Asigurarea alegerilor libere și democratice necesită o luptă eficientă împotriva corupției electorale și a finanțării ilegale a partidelor. Însă, un aspect la fel de important este utilizarea inegală a resurselor administrative, fenomen care s-a manifestat în ultimul scrutin. S-a demonstrat că un concurent electoral își poate desfășura campania pe bani publici, iar rapoartele financiare vor fi întocmite ideal. Autoritățile invocă existența corupției electorale, însă, dacă acest fenomen este atât de grav, de ce nu au fost anulate alegerile, așa cum s-a întâmplat în România? Astăzi, evenimentele evoluează rapid, iar ceea ce părea imposibil ieri devine realitate astăzi. În acest context, ca partid de opoziție și participant la procesul electoral, trebuie să fim pregătiți să facem față tuturor provocărilor actuale și să acționăm în mod responsabil pentru protejarea unui proces electoral transparent și democratic.”

Lilian CARP,

Deputat, Președinte, Comisia securitate națională, apărare și ordine publică a Parlamentului Republicii Moldova

„Începând cu anii '90, legislația electorală din Republica Moldova a avut numeroase lacune, astfel favorizând coruperea electorală. De-a lungul timpului, instituțiile responsabile nu au reușit să sancționeze eficient actorii politici care au recurs la mita electorală, ceea ce a permis dezvoltarea și perfecționarea metodelor de corupere. Astăzi, fenomenul a devenit mult mai sofisticat, iar soluțiile tradiționale nu mai sunt suficiente. În acest context, se lucrează la dezvoltarea unor instrumente digitale care să faciliteze monitorizarea corupției electorale. De asemenea, urmărim și analizăm fenomene precum existența unor baze de date cu persoane predispuse la corupție electorală, utilizate sistematic pentru a amplifica fenomenul la nivel local. Combaterea acestor practici este esențială pentru a reduce impactul coruperii asupra procesului electoral. De-a lungul timpului, o bună parte dintre partidele politice au recurs, într-o formă sau alta, la practici de corupere electorală. Este crucial să prevenim ca acest fenomen să compromită procesul democratic. În acest sens, sunt necesare atât înăsprirea pedepselor pentru mita electorală, cât și măsuri mai stricte de prevenire și sancționare a celor care încearcă să manipuleze alegerile.”

2025 FORUM ELECTORAL

PANELUL III:

MASS MEDIA, DEZINFORMAREA ȘI DISCURSUL DE URĂ ÎN ALEGERI

Irina COROBCENCO,

Analistă în domeniul prevenirii și combaterii discursului de ură, Asociația Promo-LEX

” Discursul de ură a fost parte a strategiilor electorale și în alegerile din 2024. Alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional au avut loc în baza unei legislații care sancționează utilizarea discursului de ură. Cu toate acestea, numărul plângerilor a scăzut, în comparație cu anul 2023, iar numărul autosesizărilor este nesemnificativ în comparație cu numărul cazurilor identificate de societatea civilă. Sesizările competitorilor electorali care s-au referit în mod expres sau adițional la presupuse mesaje de ură au fost adresate altor instituții decât cele cu atribuții de sancționare.”

Petru MACOVEI,

Director executiv, Asociația Presei Independente

” Cei care doresc să protejeze democrația de influențele externe trebuie să găsească soluții eficiente pentru a face față provocărilor actuale. În prezent, fact-checkerii sunt adesea ținta atacurilor din diverse direcții, ceea ce le îngreunează misiunea de a combate dezinformarea. Platforme precum Facebook au implementat instrumente care limitează răspândirea știrilor false, însă provocarea majoră rămâne în cazul altor rețele, precum TikTok, unde responsabilitatea față de conținutul distribuit este încă neclară. Este esențial ca aceste platforme să aplice mai multe filtre și mecanisme de semnalare a falsurilor, astfel încât utilizatorii să fie cel puțin avertizați cu privire la conținutul înșelător. Libertatea de exprimare nu înseamnă libertatea de a distribui informații false.”

Nadine GOGU,

Directoare executivă, Centrul pentru Jurnalism Independent din Moldova

” Centrul pentru Jurnalism Independent monitorizează mass-media din 2005, folosind diverse metodologii pentru a evalua respectarea legislației și a normelor deontologice. În cei aproape 20 de ani de monitorizare s-a conturat o tendință constantă: o parte din instituțiile media afiliate politic au favorizat anumiți candidați, reflectând agenda actorilor politici cărora le erau subordonate. La alegerile precedente, per ansamblu, o bună parte a presei a reușit să reflecte campaniile electorale într-un mod echilibrat sau neutru. Totuși, spre deosebire de alte scrutine, la aceste alegeri am remarcat, în premieră, un număr redus de posturi TV care au reflectat campania electorală, cea mai mare parte a informației electorale fiind comunicată online, prin rețelele nereglementate.”

Liliana VIȚU,

Președintă, Consiliul Audiovizualului

” Unele televiziuni ar putea să nu mai vadă rostul reflectării campaniilor electorale, deoarece fiecare emisiune electorală implică costuri considerabile. Este mult mai rentabil să te orientezi spre online, unde algoritmi monetizează tot ceea ce generează emoții puternice și reacții în lanț, permițând, totodată, microtargetarea politică. Acolo unde există reglementări clare și sancțiuni dure, mă refer în special la definirea discursului de ură și la prezența unei autorități care aplică legea cu consecvență, lucrurile se schimbă. Rapoartele misiunilor de observare arată că, în mediul online din Republica Moldova, astfel de fenomene înfloresc.”

ORGANIZATORI

Promo-LEX

Prontovarca democrației și a drepturilor omului

PARTENERI

G | M | F
Transatlantic
Foundation

PARTENERI MEDIA

